

Četiri posljednja ...

Eberhardu Mariji Kragelu, patera iz servitanskoga reda, na spomen 300. obljetnici od rođenja, ki je izdao 1763. *ljeta >>Csetvero-versztani duhovni Persztan<<.*

I naša mala književnost ima u svojem petstogodišnjem razvitku svoje sjajne momente. Med njimi nam najsvitlije sviti barokno vrime u 18. st. kada je ne samo naš jezik nego i duhovna orijentacija dobila svoje usmirenje i sadržaje ki do danas daju temelje, krhke ali u osnovi prepoznatljive. Takov jedan temeljac je djelovanje, zapravo knjiga Eberhardta Kragela, Hrvata iz Dolnje Austrije, Cundrave, kade se do danas spominja ju da su bili Hrvati ali ni jezik ni kulturu ne poznaju već. Utopili su se u nadmoćnoj doljno-austrijskoj germano-austrijskoj kulturi što danas zovu potpuna integracija.

Skoro je nevjerovatno i nesхватljivo u književnosti, kako je Kragel s jednom jedinom knjigom mogao zlisti na vrhunac barokne gradišćanskohrvatske kulture? Jedino tumačenje je, da su si naši ljudi prilikom hodočašćenja u Lovretu, kade je Kragel poslovaio, kupovali njegovu knjigu od „četiri posljednjih dugovanj“ ljudskoga života ar im je to egzistencijalno pitanje bilo u središću zanimanja i razmišljanja i oni iskali razumljivo razlaganje, ko im je Kragel dao najprije u svoji prodika, pak u knjigi ku su si mogli domom zeti i ljeta dugo čitati razlaganja i razmišljati o sadržaju.

Nije to bio jednostavan posao u vrmenu kada naši ljudi većinom još nisu znali štati a tzv. „prosvištěn (aufgeklärt) apsolutizam“ nije bio prihvaćen program. U predgovoru molitvenika *Duhovnoga vertljaca* (izd. Lovre Bogović i Godefrid Palković, 1753.) piše: ...*Tolnače činili, ter tako z-Kriposćum Svetoga Duha jedan lagak Slabikar na Svitlo dali, iz koga se je mali i veliki va kratkom Vrmenu štat naučil, da moremo reći: Flores apparuerunt in terra nostra. Skazalo se je Cveće va našoj*

CSETVERO-VERSZTANI DUHOVNI PERSZTAN,

KI SZTOJI

va marlyivom Premislyavanyu
CSETIRI POSZLIDNYI
DUGOVANYIH:

Iz vech pobosnih knjig szkupa zibran, y na szakidanyi fzpominak,

Dio naslovne stranice eshatološke knjige. ▀

zemlji. ... Ova zemlja se med drugimi sada Narodi kot Oral pod sunčeno Nebo podignje. ... Koliko je poufanja, očekivanja, oduševljenja i optimizma u ti rečenica!

I zaistinu je ta literarni 'Oral' raširio svoja krila vrhunskim djelom 1763., bogatom, debelom knjigom kot vračtvo na tužno mlahavo tijelo i zaspani duh o razmišljanju „četiri posljednjih“ dugovanj ovoga svita: o smrti, sudu, paklu i nebu, čemu Kragel dodaje još poglavlje o vječnosti. A uz sve to u jednoj grani hrvatstva ka je zeleno cvala u onom vrmenu a danas isušena grana Gradišćanskih Hrvatov.

Životopis mu se je u već ki študija i knjiga opisao. Rodjen je na sam Badnjak 1725. ljeta u Cundravi, današnje selo s onkraj Lajtanske gore, Au (am Leithagebirge) kot Stefan Kragel/Kragl/ Krakl, deseto, zadnje ditek obitelji. On je bio zadnji predstavnik familije. Roditelji su mu došli iz jednoga drugoga ugroženoga sridnjogradišćanskoga hrvatskoga sela Lakin-drofa (Lackendorf) po ondašnjem pravnom običaju odibiranja kot seoski zaposlenik, (odakle imamo svidočanstvo i za protestantizam i za učiteljsku plaću, ka je bila manja od

seoskoga pastira) kot pastiri uglednoga seoskoga društva.

Eberhard, ki je pri krstu dobio ime Štefan, se školovao pomoću servitskoga reda u Lovreti a 1745. je stupio u red, 1746. položio profes, študij u Beču a 1748. imao svoju mladu mašu. Od toga vrmena pak je hrvatski prodikač u Lovreti kamo su svi okolišni Hrvati redovito hodočastili i bio profesor dogmatike u kloštru. Tamo je i napisao svoje znamenito djelo *četiri posljednja*. Po raspušćanju reda odredbom Jožefa II. 1787. je jedno vrime dušobrižnik u Vorištanu a zadnje svoje vrime do smrti 1788. u kloštru Fortnave.

Paradižom EBERHARD MARIA KRAGEL

Uzrok pak, zbog koga se Nebo Paradižom imenuje, je ov glavni: da mi nevoljni ljudi jedno malo nezrečeno Nebesko veselje z-razumom dosežemo; ar pokihdob da jer paradižom vert veselja ter mesto se izmišljive radosti, zato se Nebo k-ničemu bolje pripodobiti nemore, niti prikladnije najper donesti odlag pod spodobum ter imenom Paradižoma. (odlomak)

Knjiga ima dužičak barokni naslov zato je narod preuzeo samo *četiri posljednja* a po samom autoru ... na veliku hasan semu HERVATZKOMU NARODU darovan, ... aprobirana od Mihaela Kobeticsa/Kobetits, farnika u Cundravi (1750.-1771.) i jezuita Emericus Kelcza (1707.-1792.) biskupskoga revizora, ki su po svemu dobro znali (gradišćansko)hrvatski jezik, Kobetits iz Trajštofa a Kelcz iz Péterfalva, što bi moglo biti Petrovo Selo.

Već se na ovi primjeri vidi da nismo u dovoljnoj mjeri istraživali našu kulturnu povijest. Općenito moremo kazati da se Kragelovo djelo stoprv u zadnjem vrmenu proučilo iz literarnoga stanovišća od Andreje Sapunar ali o teološkoj i jezičnoj vridnosti se nije čuda govorilo. Nešto malo moremo naslutiti po prikazu prof. Hadrovića, Martina Meršića ml. i Kristijana Sivaca.

Općenito se veli da je eshatološko djelo, ada vjersko razmišljanje o posljednji dijeli človiaka: smrt, zadnji sud, nebo, pakao, što je ali Kragel proširio na razmišljanje o vječnosti.

Jezično pak sudi Hadrović o njegovom djelu: ... *Kragel ist ein hervorragender Sprachkünstler, ... die abstrakten Betrachtungen auch bei ihm sehr gründlich ausgearbeitet und an zahlreichen handgreiflichen Beispielen veranschaulicht. ... so daß das ganze Werk ein Meisterstück der Barockprosa und eine wahre Fundgrube des kroatischen Wortschatzes darstellt.*

(Nek da smo mi pozabili temeljitije istraživanje njegov „Wortschatz“). Istotako kot neki povjesničari književnosti smatraju njegovo djelo po broju za drugo a po svemu je morao imati svoje hrvatske prethodnike kot to moremo izviditi i po bibliografiji mag. L. Kuzmića.